

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ
ЗЛОЧИННОСТІ ІМЕНІ АКАДЕМІКА В. В. СТАШИСА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ГО «ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»
ГО «АСОЦІАЦІЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ТА МЕДИЧНОГО ПРАВА»

*До 30-річчя Науково-дослідного інституту вивчення проблем
злочинності імені академіка В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України*

КОРУПЦІЙНІ ТА ІНШІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Матеріали круглого столу
(м. Харків, 19 грудня 2025 р.)

Електронне наукове видання

Харків
«Право»
2025

*Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет вченою радою
Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка
В. В. Сташиса Національної академії правових наук України
(постанова № 6/2 від 24 грудня 2025 р.)*

**Корупційні та інші кримінальні правопорушення у сфері охорони
K72 здоров'я : матеріали круглого столу (м. Харків, 19 груд. 2025 р.) : елек-
трон. наук. вид. / НАПрН України ; НДІ вивч. проблем злочинності ім.
акад. В. В. Сташиса НАПрН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава
Мудрого ; ГО «Всеукр. асоц. кримін. права» ; ГО «Асоц. фармацевт.
та мед. права».. – Харків : Право, 2025. – 108 с. – DOI: <https://doi.org/10.31359/9786178617172>.
ISBN 978-617-8617-17-2**

*Матеріали наведено в авторській редакції. Відповідальність за їхню якість,
достовірність, а також відсутність у них відомостей, що становлять державну
таємницю та інформацію для службового користування, несуть автори.
Організаційний комітет і редакційна колегія можуть не підтримувати позицію автора,
проте ми поважаємо право кожного учасника круглого столу на висловлювання своїх
ідей, критичних зауважень, інших суджень.*

*Видання в електронному вигляді розміщується у відкритому доступі на сайті
НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України
в розділі «Збірники матеріалів наукових заходів» (<https://surl.li/kixgu>) вкладки
«Інфопідтримка». Для опису видання чи посилання на нього варто використовувати
пряме посилання на збірник або цифровий ідентифікатор об'єкта (DOI).*

Карлінська С. І.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри правового регулювання економіки
Харківського національного економічного
університету ім. С. Кузнеця,
адвокат*

З ЧОГО ПОЧИНАЄТЬСЯ КОРУПЦІЯ ТА ЧОМУ ЇЇ ТАК СКЛАДНО ПОДОЛАТИ – УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

В Україні багато говорять про корупцію, начебто всі намагаються із нею боротися. Починаючи із моменту проголошення Незалежності України і вже більше 30 років і суспільство і держава всілякими способами намагаються подолати корупцію. Тут можна буде багато говорити і про державні програми із подолання корупції, і про громадські ініціативи и ще багато про що.

Звичайно, що не можна заперечувати що зміни таки відбуваються. На сьогодні існують затверджені Верховною Радою України Антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки, яка визначає заходи, спрямовані на реалізацію Антикорупційної стратегії, які є обов’язковими для виконання державними органами, органами місцевого самоврядування та іншими суб’єктами, визначеними виконавцями таких заходів [1]. І де за результатами оцінки експертами щодо найбільш корумпованих сфер на поточний момент є в тому рахунку те, що найчастіше громадяни стикаються із корупцією саме при отриманні медичних послуг.

Сюди можемо віднести і затвердження Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки, метою якої є досягнення значного прогресу в запобіганні та протидії корупції, забезпечення злагожденості та системності антикорупційної діяльності всіх державних органів та органів місцевого самоврядування, а також належного процесу післявоєнного відновлення України, і яка розроблена з урахуванням таких принципів, як: оптимізації функцій держави та місцевого самоврядування, що передусім передбачає усунення дублювання повноважень різними органами та випадків реалізації одним і тим самим органом повноважень, поєднання яких створює додаткові корупційні ризики; цифрової трансформації реалізації повноважень державними органами та органами місце-

вого самоврядування, прозорості діяльності та відкриття даних як основи для мінімізації корупційних ризиків у їх діяльності; створення на противагу існуючим корупційним практикам більш зручних та законних способів задоволення потреб фізичних і юридичних осіб; забезпечення невідворотності юридичної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, що створює додатковий стримувальний ефект для всіх суб'єктів правовідносин; формування в суспільстві нетерпимості до корупції, утвердження культури доброчесності та поваги до верховенства права [2].

Основними проблемами, з якими відповідно до Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки та ДАП 2023–2025 стикається сфера охорони здоров'я в контексті виникнення корупції визначаються наступні:

- пацієнти та лікарі не отримують лікарські засоби і медичні вироби вчасно та у повному обсязі, зокрема через незавершений перехід до нової системи організації та контролю медичних закупівель, не повністю врегульовані процеси визначення потреб та обліку лікарських засобів;
- пацієнти не отримують необхідне лікування за кордоном, а також під час надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації через корупційні практики, обумовлені недостатньою врегульованістю відповідних процедур та непрозорістю обліку;
- електронна система охорони здоров'я є недостатньо інтегрованою з іншими базами даних, що створює можливості для зловживань під час реалізації окремих функцій (зокрема надання виплат унаслідок непрацездатності, проведення профілактичних та обов'язкових медичних оглядів, встановлення групи інвалідності) [1].

Окрему увагу варто приділити і антикорупційним програмам у сфері охорони здоров'я України. Основними аспектами програми є вивчення та ідентифікація зони підвищених корупційних ризиків, як то в сфері закупівель, ліцензування, розподілу ресурсів тощо; впровадження процедур які б унеможлилювали корупційні ризики; впровадження антикорупційних стандартів та практик, які мають бути не нижчими за стандарти НАЗК; впровадження механізму контролю та звітності щодо виконання таких програм.

І, що важливо, ключовими завданнями згідно до даних програм визначаються:

- Створення нульової толерантності до корупції.

- Захист викривачів корупції.
- Підвищення довіри суспільства до системи охорони здоров'я.

Всі ці три завдання є дуже пов'язаними один з одним, і можна сказати що фактично впливають один з одного. І найважливішим на нашу думку тут як раз і є питання створення нульової толерантності до корупції.

Інколи, при спілкування із студентами, коли тема заходить про корупцію в Україні, я задаю їм подібну задачу. Тож, уявимо дві ситуації.

Ситуація перша. Звичайний громадянин, влаштовується на роботу. І для цього йому, в тому рахунку, треба пройти медичний огляд. Він йде до поліклініки, до свого сімейного лікаря. Сімейний лікар виписує йому направлення на проходження медичного огляду. Чоловік розуміє що йому доведеться декілька днів ходити до поліклініки, проводити час у чергах до лікарів. І він питає сімейного лікаря – а чи можемо ми домовитися, бо в мене наразі немає можливості стільки часу витратити на проходження медичного огляду. Але я ж здоровий, і фактично той огляд лише формальність. Може за деяку прийнятну суму можливо зробити той огляд без моєї участі..

Ситуація друга. Наприклад. Високопосадовий урядовець, голова якогось комітету Верховної ради. Держава отримує значний великий міжнародний транш. І завдяки корупційним діям даного урядовця велика частина цього траншу по сірих схемах уходить до карманів його співучасників. Що фактично є втратою великої суми державних коштів, негативним впливом на економіку держави, і ще великою масою негативних факторів.

Тож, яка з цих ситуацій найбільш суспільно-небезпечна?

Скоріше за все, більшість тих, хто будь яким чином причасний до запобігання корупції із впевненістю відповість що саме перша ситуація. Бо саме побутова корупція є початком і умовним «дозволом» для просякнення корупції в усі інші сфери і рівні. Але студенти, як правило, відповідають що більш суспільно небезпечна саме друга ситуація. І тут питання не в тому що студенти ще недостатньо обізнані, або ще не достатньо знайомі із факторами виникнення корупції. Фактично це можна розцінювати як зріз відношення суспільства в Україні до питань корупції. І, нажаль, ми можемо впевнено сказати, що суспільство не бачить шкоди від дрібної побутової корупції, але безапеляційно засуджує всі інші типи корупції.

І чому саме цей був приклад наведений мною в контексті даного заходу. Тому що, нажаль, саме сфера охорони здоров'я є сферою, з якою стикається кожен громадянин України. І найчастіше, саме громадян створюють підстави для розвитку корупції, намагаючись зробити начебто такі невинні дії – просто дещо спростити собі завдання та витратити менше часу. Давайте кожен чесно відповість сам собі – а чи хоча б раз він сам робив такі начебто безневинні дії? Ну що ж тут такого, це ж не мільйони із бюджету красти.. Але, нажаль, то набагато гірше, і хоча і має на перший погляд практично безневинний характер. Бо повна відсутність толерантності до дрібної побутової корупції, повне її неприйняття з боку кожного громадянина, без жодних потурань – це основний, перший і найголовніший крок до подолання корупції у всіх її проявах.

І на мій погляд, дійсно, важливо та необхідно розробляти антикорупційні стратегії, запроваджувати антикорупційні програми, створювати органи по боротьбі із корупцією. Але для того щоб це дійсно запрацювало – кожен має для самого себе зрозуміти – що корупція починається саме із нього. І саме він є відповідальним за те, що незважаючи на таку удільність вкладених зусиль по боротьбі із корупцією – її прояви стають менше, але не викорінюються повністю.

Список використаних джерел:

1. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки. Закон України; Стратегія від 20.06.2022 № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322–20#n93>
2. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки. Постанова Кабінету Міністрів України; Програма, Заходи від 04.03.2023 № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220–2023-%D0%BF#Text>
3. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 11 липня 2025 року № 1100 (в редакції наказу МОЗ від 20 жовтня 2025 року № 1591 «Антикорупційна програма Міністерства охорони здоров'я України на 2025–2027 роки». URL: <https://moz.gov.ua/uk/antikorupcijna-programa-moz-ukraini>